

Aptauja: pēc iedzīvotāju domām vidusslānis Latvijā sarūk, katrs desmitais sevi uzskata par trūcīgu

Avots: Finanšu nozares asociācija

Saskaņā ar Swedbank Finanšu institūta veikto pētījumu*, 40% iedzīvotāju sevi pieskaita tā dēvētajam vidusslānim, kamēr 42% zem vidusslāņa, bet ne trūcīgiem, bet teju 13% savu mājsaimniecību novērtē kā trūcīgu. Par turīgiem jeb virs vidusslāņa sevi vērtē tikai neliela sabiedrības daļa jeb 1,3%. Biežāk vidusslānim sevi pieskaita respondenti, kas ir precējušies vai dzīvo kopā ar partneri, ir bērni, pelna vidējus vai vidēji augstus ienākumus un ir augstākā izglītība.

Ja novērtējam tendenci pēdējo gadu laikā, tad redzams, ka tādu mājsaimniecību, kas sevi pieskaita vidusslānim vai turīgo slānim, kopš 2019.gada Latvijā pakāpeniski paliek mazāk (sarucis par četriem procentpunktiem), savukārt trūcīgajiem – vairāk (pieaudzis par trīs procentpunktiem). Salīdzinājumā ar kaimiņvalstīm, Igaunijā iedzīvotāju vidū vērojams lielāks optimisms – tur vairums jeb 55% sabiedrības sevi saredz kā vidusslānim vai turīgiem piederīgu. Tikmēr Lietuvā šis īpatsvars ir vēl lielāks un sasniedz 58%.

Kā stāsta Evija Kropa, Swedbank Finanšu institūta eksperte:

“Pētījuma datos redzam, ka ikdienas izaicinājumi finansiālajā jomā iedzīvotājiem Latvijā liek šaubīties, vai ar esošajiem ienākumiem būs iespējams nodrošināt līdzvērtīgu dzīves kvalitāti kā līdz šim. 45% aptaujāto atzīst, ka ir nobažījušies, vai tuvāko divu līdz piecu gadu laikā noturēsies esošajā sabiedrības grupā. Vislielākā nestabilitāte parādās to iedzīvotāju vidū, kas sevi nepieskaita vidusslānim un arī ne trūcīgajiem. Šajā iedzīvotāju grupā bažas par finanšu stabilitāti ir 53% iedzīvotāju.”

Vēlamais ienākumu līmenis vidusslānim piederošai ģimenei Latvijā – 3777 eiro

Lai sevi pieskaitītu vidusslānim, pēc iedzīvotāju domām ienākumiem uz vienu ģimenes locekli jāsasniedz vidēji 1259 eiro.

Zīmīgi, ka šī summa nav būtiski mainījusies, jo 2019.gadā aptaujā kā minimālie mēneša ienākumi uz vienu vidusslāņa ģimenes locekli tika norādīti 1249 eiro.

Lai arī kopumā tas šķiet ļoti liels ienākumu līmenis, salīdzinājumā ar iedzīvotāju vidokli Lietuvā un Igaunijā, tas joprojām ir zemākais – kaimiņos iedzīvotāju vērtējums par ienākumiem ir vēl augstāks – attiecīgi 1479 un 1611 eiro uz vienu ģimenes locekli. Piemēram, mājsaimniecībā ar trīs ģimenes locekļiem, pēc iedzīvotāju domām, ienākumu līmenim, lai to varētu saukt par vidusslāni, būtu jābūt vismaz 3777 eiro Latvijā, 4437 eiro Lietuvā un 4833 eiro Igaunijā. Savukārt, salīdzinot ar Eiropas savienības datiem, Latvijas mājsaimniecību ienākumu līmenis ir aptuveni uz pusi zemāks. Tendence gan ir pozitīva, jo vēl 2014.gadā sasniedzām vien trešdaļu no Eiropas savienības mājsaimniecību ienākumiem.

Ko var atļauties vidusslānis?

Vidusslāni raksturo ne tikai ienākumu līmenis vien, bet arī tas, ko ar šiem ienākumiem iespējams izdarīt un kādu dzīves līmeni sev nodrošināt. Vaicājot iedzīvotājiem, kādi būtu papildus vidusslāņa mājsaimniecību raksturojoši kritēriji, visbiežāk tiek minēts – pieder savs nekustamais īpašums (87%), spēja bez grūtībām segt visus obligātos ikmēneša maksājumus (77%), spēja vismaz reizi gadā atļauties nedēļu ilgu ceļojumu uz ārvalstīm, spēja pēc visu obligāto maksājumu veikšanas atļauties arī papildus tēriņus (70%), kā arī spēja atļauties izmantot privātās un maksas medicīnas pakalpojumus. Vismazāk tiek novērtētas tādas lietas kā augstākā izglītība (min vien 33% respondentu), kā arī pensijas uzkrājumu esamība (50).

Vērtējot, kā iedzīvotāji paši tiek galā ar šo kritēriju izpildi, vislielākās grūtības ir ar papildus brīvajiem ikmēneša tēriņiem, spēju atļauties maksas medicīnas pakalpojumus un doties ārvalstu ceļojumā.

“Iedzīvotāju uzskatos par piederību vidusslānim dominē ar tūlītēju patēriņu saistīti kritēriji, kas arī vairāk vērsti uz īstermiņa labklājības sasniegšanu, ilgtermiņa finansiālo veselību atstājot otrajā plānā.

Vidusslānim piederošai mājsaimniecībai pilnīgi noteikti līdztekus tekošajiem tēriņiem jā rūpējas arī par savu finansiālo stabilitāti nākotnē, veicot uzkrājumus lielāku mērķu sasniegšanai, vecumdienām un arī veidojot rezerves bērnu izglītības iegūšanai. Tā kā iedzīvotāju vērtējumā augstākajai izglītībai nav lielas nozīmes vidusslāņa dzīves līmeņa sasniegšanai, šķiet arī likumsakarīgi, ka izglītības iegūšanas nodrošināšana bērniem nav galvenajā fokusā. Tomēr šīs pašas aptaujas dati liecina, ka augstākās izglītības ieguvēji biežāk pelna vidējus un augstus ienākumus, kā arī paši sevi pieskaita kā vidusslānim piederošu mājsaimniecību,” norāda Evija Kropa.

Lai situāciju mainītu pozitīvākā gultnē, veicinot lielāka vidusslāņa veidošanas Latvijas sabiedrībā, iedzīvotāju vērtējumā vissvarīgāk būtu nepieciešams rūpēties par dzīves dārdzības iegrožošanu un samazināšanu (50%), kam tūdaļ seko darbaspēku nodokļu samazināšana (48%) un ienākumu līmeņa palielināšana (44%). Nozīmīga aptaujāto daļa norāda arī uz vajadzību veicināt uzņēmējdarbību (31%) un mazināt nevienlīdzību (25%).

** Aptauju “Iedzīvotāju uzskati par piederību vidusslānim un to raksturojošiem kritērijiem” veicis pētījumu centrs SKDS 2024. gada jūnijā, aptaujājot 1014 Latvijas pastāvīgo iedzīvotāju 18–75 gadu vecumā*